

Рецензия

от проф. д-р Анна Цоловска, СУ
за представения дисертационен труд на
Генади Иванов Гатев

за научна и образователна степен „ДОКТОР“ Професионално направление 8.2.

Изобразително изкуство.

НХА, Факултет за изящни изкуства

Катедра „Изкуствознание“ на НХА

Генади Гатев представя дисертационен труд: **ТРАНСФОРМАЦИИ НА ФОТОГРАФИЯТА В КРАЯ НА ХХ И НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК И ТЕХНИТЕ РЕФЛЕКСИИ ВЪВ ВИЗУАЛНИТЕ СТРАТЕГИИ И ПРАКТИКИ В СЪВРЕМЕННОТО ИЗКУСТВО.**

Дисертацията има обем от 297 страници, като включва 286 страници основен текст, който съдържа увод, изложение в 4 части със съответните глави, изводи и 11 страници библиография. Библиографията обхваща 130 цитирани източника (114 на латиница, 16 на кирилица) и 49 електронни издания. Към дисертацията има визуално приложение от 170 страници фотографски материал.

Разглеждайки фотографията във визуалните изкуства от края на 20-ти век, настоящия дисертационен труд проучва и изяснява процесите свързани и произтичащи от мястото на фотографията в съвременното изкуство - нейната доминираща роля отнесена към изображението в съвременността, както и идеята за възприемане на изображенията в променящата се представа за време. Проучването е важно и поради факта, че паралелно с технологичния напредък се появяват нови стилове и възможности във фотографията, които разширяват границите и същността на понятието „свят на изкуството“. Въпреки че непрекъснато се увеличават изследванията за фотографията, темата е изключително актуална поради новите и различни гледни точки към динамика на процесите свързани с медията, които изискват непрекъснато наблюдаване и анализиране на феномена и неговото влияние върху средата и съвременността.

Целта на дисертацията е да изследва трансформацията на световната фотография през последните десетилетия, както и причините довели до приоритетната ѝ позиция като медия в съвременното изкуство в края на века. Дисертацията разглежда и причините за промяната на самата идея за фотографията и интерпретирането на фотографското изображение в съвременната медийна среда. Текстът също анализира приносите на досегашните научни трудове свързани с проблематиката на визуалното, и по-конкретно с новите артистични изяви, които използват фотографията като медия. Дисертацията формулира причините, които карат фотографията да излезе от стереотипите на нейните установени граници. Тя систематизира авторите, които определят ролята и трансформацията на фотографията през последните десетилетия, като се анализират насоките и темите при употреба на медията в съвременното изкуство. Работата проучва и дава отговор на въпроса, защо точно фотографията е медията която до голяма степен определи и трансформира съвременното изкуство в края на 20-ти и началото на 21-ви век.

За да изследва промените в съвременното изкуство, определени от фотографското изображение, авторът разглежда генезиса на този феномен, както и практиката на артисти довели до промяна във възможностите и средствата за конструиране на иновативни художествени модели. Изследването разглежда употребата на фотографията в нов смислов контекст и обуславя разбирането за изкуството на съвременността. Важна задача е разглеждането и определянето на начините, по които се използва фотографията, а също така и тематичните насоки в съвременната фотография. Поставени са и въпроси произтичащи от трансформацията на фотографията, като и социалните промени, съвременната комуникация, новата информационна епоха и значението на ролята на авторите в новото разбиране за фотографията. За да анализира промяната на статуса на медията, Генади Гатев проследява връзките ѝ с визуалните изкуства от самото начало на нейното съществуване.

В дисертационния труд се използват няколко метода, които отговарят на целта на изследването. За изясняването на връзките в самата фотография и нейното хронологично развитие, се използва методология основаваща се на историографския подход. В частите, в които се разглеждат конкретни автори и определени художествени произведения, се използва сравнителен анализ. Съпоставителният подход в по-голяма степен изяснява изследваните процеси и фотографски практики. Използван е и социологически метод, с оглед на характера на функциониране на медията.

Дисертацията изяснява причините, които карат фотографията да излезе от стереотипите на нейните установени граници през изтеклите десетилетия. Тя проучи трансформацията на

медията не само като технически определена от достиженията на дигиталната култура, а като социокултурни влияния на самото фотографско изображение.

Генади Гатев систематизира и анализира авторите, които определят ролята и трансформацията на фотографията през последните десетилетия, характерните им произведения и техния принос и значение. Разглежда насоките, както и основните теми в творчеството им при употребата на медията в съвременното изкуство.

Дисертационният труд се позовава на различни изследвания в областта на фотографията - научни трудове, монографии, статии и интервюта. Трудът изследва логическите връзки и допълва културологичните и социологични влияния на съвременната фотография като средство за изкуство.

Анализирана е фотографската среда като средство за изразяване на личните истории и опит на фотографите. Авторът изследва широк спектър от практики на разгледаните автори. Дисертацията констатира все по-големите различия между двата основни възгледа за фотографията. Гатев определя отдалечаването на фотографията като медия за изкуство, от самата фотография в нейното традиционно схващане, като функция на характера на изображението. Дисертантът анализира целите, различните референции, начините на разпространение и презентирание на изображението сега, като инструмент и среда за съвременно изкуство.

Дисертацията основателно разглежда промяната в нагласите и разбиранията за изкуство в края на 70-те години на миналия век и ролята на автори като Барбара Крюгер, Синди Шърман, Шери Ливайн, Ричард Принс, Робърт Лонго и др., които насочват фотографите към по-критична ангажираност, като започват да изследват и теоретизират въпросите за пола, личността и идентичността. Генади Гатев основателно посочва, че вече не би могло да се дефинира и разгледа само една връзка между фотографията и живописата, защото нито една от тях няма постоянно фиксирана природа. Фотографията се разбира като отделна, различна среда с нови характеристики. В този момент, тя вече започва и да интерпретира темата за образа като текст, поради свързаността между текста и изображението в концептуалното изкуство. Логично е разгледана и новата поява и роля на дигиталното изображение, изцяло променящо разбирането за достоверност на изображението и неговите функции. Това е феномен, който превръща документалността на фотографията в част от историята. Затова днес не бихме могли да гледаме на фотографията като универсално явление, а по-скоро като масив от милиарди отделни изображения в пространството. Затова е и трудно да се анализират много от проявленията на самото фотографско изображение.

Генади Гатев основателно стига до извода, че през последните десетилетия вниманието на визуалните артисти е насочено не толкова към оригиналността на фотографското изображение, а по-скоро към неговите рефлексивни характеристики адресиращи ежедневието. Сега фотографията е в центъра на художественото използване на тези стратегии, включително цитати, пародии, присвояване, повторение, сериали, монтажи, колажи и др. Авторът счита че, алегорията във фотографията сега не се връща като архаична, историческа форма, а като съвременна практика, продиктувана от средата и масовата култура. Отчасти тази промяна идва от новата постструктуралистка рамка на теорията и философията на съвременното изкуство, но основната причина която Гатев изтъква е, че западната визуална култура започва да се доминира от развлечението.

Гатев разглеждат преобладаването на модернизма във фотографията по отношение на авторството и естетическото, както и в техническите нововъведения на медията. Те се проектират директно или индиректно върху фотографията и логиката на изграждане на изображението. Ефектът на модернистката критика следва създаването на канон на майстори- практикуващи фотографи, и малко професионалисти, чийто работи могат да бъдат лесно разграничени от ежедневните любителски фотографии.

Коректно е отбелязано значението на постмодернизма, който разглежда фотографията от различни гледни точки, които нямат за цел да изграждат култ към медията. Работата отбелязва, че вместо да доказва стойността на оригинални авторски намерения, постмодерната фотография интерпретира снимката в по-голямата система на социално и културно кодиране.

Изключително внимателно в дисертацията е разгледан въпроса за автентичността, както и аурата, които често се обсъждат в разрез с възпроизводимостта. Определението за „възпроизводимост“ на В. Бенямин е често срещана характеристика на фотографията, като се прилага към самата природа на фотографията. Генади Гатев разглежда отхвърлянето на този модерен възглед от постмодерността, и приема схващането на Джеф Уол, че снимката винаги е „изобразяваща“, че фотографията не може да намери алтернативи на изображението, тъй като във физическата природа на носителя стои обективността на изображението. В този смисъл няма алтернатива на наративността на фотографското изображение. То би могло да се реализира единствено в рамките на тази си функция и да осмисли в нея естетическите си възможности.

Затова и понятието „кинематографична фотография“, в която събитията са старателно режисирани и имат „почти документално“ въздействие, е и насочване на фотографията към нейната саморефлексия.

Генади Гатев е разгледал фотографското изображение и като инструмент за изразяване на

социални ценности, идеологии и власт. Логичен е извода, че фотографията вече започва да се възприема като социален знак, изучаван и анализиран от различни теоретични гледни точки.

Гатев аргументира схващането, че съществената трансформация на фотографията в края на века е не просто промяната в характера на изображението - от аналогово в дигитално, а неговата зависимост от средата, която самата фотография технически е конструирала. Тази трансформация на пространството е определяща за фотографията като медия за съвременно изкуство.

За да изследва тези дадености, докторантът анализира темите и насоките във фотографското изображение, както и авторите определящи характера на медията.

Основателно са разгледани насоките в съвременната фотография и темите свързани с:

- Тялото, интимността, езика на тялото,
- Мястото и пространството,
- Историята, времето и разказа,
- Абсурдността на изображението и трансформацията на възприятието,
- Портрета и автопортрета,
- Фотографското изображение като следа и отпечатък,
- Физическото и материалното,
- Споменът, архивирането и паметта ,
- Градът и урбанизма в изображението.
- Студийното изображение,
- Полът и изображението,
- Природата в съвременната фотография,
- Социалната функция на фотографията в изкуството,
- както и Регионалните различия в съвременната фотография.

Интерес представляват и изследванията в четвърта глава: Фотографията след фотографията. Ролята на фотографското изображение за изменение на средата.

Гатев разглежда налагането на среда от изображения като девалвиране значението и въздействието на фотографския образ. Тази нова среда унищожавя представата за достоверност на изображението и го разделя с историческата представа за медията като носител на истина.

Следвайки логиката на изложението в дисертацията се стига до заключението, че въпросът какво идва след фотографията остава отворен.

Прави впечатление многопластовостта на дисертацията. От една страна анализа на развитието на фотографията като „механика“ и възможностите на дигиталните технологии и влиянието им при генериране на изображение, и от друга, изследването върху функционирането на изображението и неговите социокултурни значения в съвременната фотография. Авторът прецизно разглежда различните перспективи към фотографията в използването ѝ като медия в съвременното изкуство. Професионално са анализирани настъпилите промени, с богат и ясен език, като Генади Гатев се опира и на творческия си опит. Този труд е приносен в много аспекти. Той засяга и показва новите възможности на фотографията и визира нейното значение в съвременните тенденции и начини на употреба. Изследвани са значимите моменти от процеса на трансформация на медията, нейните взаимоотношения и влияния. Приносен характер има и това, че трудът е пример за систематизиране на теоретико-приложните изследвания в областта на съвременната фотография.

Докторантът показва задълбочено познаване на състоянието на проблема и досегашните разработки и изследвания, визиращи феномена. Той използва обширен научен материал, който му дава възможността да анализира досегашните възгледи в трансформацията на фотографията и да очертае логиката на тази трансформация в последните десетилетия. Налице е обоснован и детайлно разработен теоретичен материал, свързан с целите на изследването.

Дисертационният труд на кандидата е сериозно изследване на значими теоретични проблеми свързани с разбирането на медията, нейното практическо развитие и приложение. Гатев попълва дефицити в съществуващите знания относно значението на фотографията и нейната трансформация в последните десетилетия, които я определят като водеща медия в практиките на съвременното изкуство. Направените анализи и обобщения на творчеството на разгледаните автори показват, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания за процесите в съвременната фотография и има способности за самостоятелни научни изследвания.

Считам, че работата би била полезна както за обучението на студентите от НХА, така и за професионалисти и занимаващи се със съвременно изкуство. Дисертацията допълва дейността на Генади Гатев като визуален артист и културолог, участник в редица общи и самостоятелни изложби, както и куратор на множество проекти от национално и международно значение.

Препоръчвам дисертационният труд да бъде издаден като се трансформира стилистически, така че да се превърне от дисертационен текст, доказващ тезите на автора в научен текст, утвърждаващ позицията на ерудит в тематиката, който живее в съответния дискурс и ни го споделя.

Познавам Генади Гатев още откакто следвахме в НХА и „Културология“ в СУ и винаги ме е впечатлявал с неговата интелектуалност, задълбоченост и прецизност в теоретичните занимания, както и с голямата си художествена култура. Дисертацията, която рецензирам е още едно убедително доказателство за неговите качества като автор. Творчеството му като визуален артист също е на много високо ниво. То, освен че притежава горните характеристики, привнася към тях и една зряла емоционалност, запомняща се художественост и много силна концептуалност.

Давам положителна оценка на дисертационния труд, постигнатите резултати и приноси. Абсолютно убедено и с адмирации предлагам на Научното жури да присъди научната и образователна степен **„доктор“** по Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство на **Генади Гатев**.

проф. д-р Анна Цоловска:

22.05.2023

София